

**SUOMEN JA NORJAN VÄLILLÄ TEHTY TENOJOEN VESISTÖN KALASTUSSÄÄNTÖ;
ALLEKIRJOITUSVALTUUDET****Asian tausta**

Tenojoen kalastusta on säännelty Suomen ja Norjan välisillä sopimuksilla vuodesta 1873 alkaen. Nykyinen Suomen ja Norjan välinen sopimus kalastuksesta Tenojen vesistössä (SopS 41 ja 42/2017, jäljempänä *kalastussopimus*) ja sen osana oleva Tenojoen vesistön kalastussääntö (jäljempänä *kalastussääntö*) allekirjoitettiin Helsingissä 30.9.2016 ja se tuli voimaan 1.5.2017. Kalastussopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatettiin voimaan lailla kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta (176/2017, jäljempänä *voimaansaattamislaki*).

Kalastussopimuksen liitteenä oleva Tenojoen vesistön kalastussääntö sisältää käytännön määräykset kalastuksen järjestämisestä rajajokialueella. Siinä määritellään muun muassa kalastajaryhmät ja niiden kalastusoikeuksien käyttö, matkailukalastuslupien määrä alueittain ja viikoittain, kalastusajat, velvollisuus saalisilmoitusten antamiseen sekä toimenpiteet poikkeustilanteissa. Lisäksi se sisältää teknisiä määräyksiä kalastuksesta.

Kalastussääntöä koskevat yleiset määräykset sisältyvät kalastussopimuksen 5 artiklaan. Artiklan 2 kohdassa määrätään kalastussäännön voimaantulosta, voimassaoloajasta, voimassaolon päättymisestä sekä muuttamista koskevan pyynnön määräajasta. Kalastussääntö on määräaikainen. Kalastussopimuksen 5 artiklan mukaan kalastussääntö on voimassa viisi vuotta sopimuksen voimaantulosta. Kalastussäännön voimassaolo jatkuu siitä eteenpäin aina seitsemän vuotta kerrallaan, paitsi jos toinen osapuolista aiemmin esittää sen muuttamista. Nykyinen kalastussääntö on tullut voimaan vuonna 2017. Norja esitti neuvottelupyynnön kalastussäännön muuttamisesta syksyllä 2019.

Tenojoen lohikannat ja lohenkalastus

Lohta on kalastettu Tenojoessa vapakalastuksen lisäksi alueen perinteisillä pyyntimuodoilla, kuten padolla, lohiverkolla ja kulkutusverkolla. Tenon lohenkalastusta on säädelty lähes koko Tenon kalastussopimusten olemassaolon ajan. Esimerkiksi patojen määrää tilaa kohti on rajoitettu sopimuksen alusta saakka, seisovien pyydysten viikoittaista kalastusaikaa on rajoitettu neljään päivään vuonna 1953 ja kolmeen päivään vuonna 1972. Muutokset ovat osoittautuneet aina vähitellen riittämättömiksi lohikantojen heikentyneen tilan vuoksi.

Vielä 2000-luvun alussa vuotuiset jokisaaliit vaihtelivat 70 ja 250 tonnin välillä, mikä vastasi keskimäärin 30 000–50 000:ta pyydettyä kalaa vuodessa. Vuosien 2000–2003 saalishuipun jälkeen lohisaaliit ovat jääneet selvästi alle keskimääräisen saalistason. Tenon lohikantojen heikentyminen edellytti kalastusrajoitusten tiukentamista uudistetussa kalastussopimuksessa vuonna 2017. Lohikantojen elpymiseen tähtäävät rajoitustoimet kohdistettiin tutkimustiedon perusteella kalastuskauden alkuun, jotta

lisääntymisen kannalta tärkeitä aikaisin jokeen vaeltavia useamman merivuoden emokaloja sekä uudelleen kutemaan nousseita yksilöitä voitiin säästää. Rajoitukset oli tästä syystä kohdistettava myös alkukesän perinnepyyntiin. Samanlaista vaikutusta ei olisi ollut mahdollista saavuttaa lopettamalla matkailukalastus kokonaan, koska matkailun painopiste on myöhemmin kesällä, jolloin pyynnin kohteena ovat suuremmassa määrin pienet yhden merivuoden ikäiset lohet. Vastaavasti lohikantojen suunniteltua elvytysaikaa pidennettiin huomattavan pitkäksi, jotta vaikutusta Tenon saamelaiseen kalastuskulttuuriin voitiin lieventää. Vuoden 2017 kalastussäännöllä saatiin aikaan tavoiteltu lohien kalastuskuolevuuden lasku. Kalastussäännön mukainen lohienkalastus on tarkoittanut sitä, että noin puolet mereltä kohti jokea vaeltavista lohista on kalastettu.

Kuitenkin vuosien 2019-2023 lohien nousuvaellukset Pohjois-Atlantilla ja myös Tenolla ovat olleet poikkeuksellisen heikkoja. Tenoon yhteensä nouseva lohimäärä oli vuonna 2020 alle puolet vuoden 2018 nousumäärästä, mitä myös pidettiin tuolloin alhaisena. Vuoden 2021 lohikantojen tila mereltä palaavien lohien osalta heikkeni edelleen, eli mereltä palaava lohimäärä pieneni, vaikka lohien kalastuskielto kalastuskaudella 2021 toi Tenojoen vesistöön puolet enemmän emokaloja kuin vuotta aiemmin. Näiden emokalojen jälkeläiset ovat kalastettavissa noin 6–7 vuoden kuluttua, jolloin ne palaavat merivaellukselta jokeen takaisin kutemaan.

Heikentynyt tilanne näyttää liittyvän ympäristötekijöihin, lähinnä lohien eloonjääntiin meressä, kun vaelluspoikaset (smoltit) siirtyvät joesta meriympäristöön. Esimerkiksi Utsjoesta merivaellukselle lähtevien lohismolttien määrässä ei ole havaittavissa laskusuuntaa. Syyt liittyvät todennäköisesti ilmastotekijöiden ja merivirtojen muutoksiin, mistä on seurannut muutoksia lohien ravintoeläinten määrään ja koostumukseen. Myös lohenviljely meressä sekä merilajien kalastus voivat vaikuttaa lohikantoihin.

Seurannan yhteydessä on arvioitu myös mereltä palaavien lohien määrää vuosittain ennen niihin kohdistuvan kalastuksen alkamista. Suomen ja Norjan yhteisen Tenon lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmän raportin Tenon lohikantojen tilasta ja kehityksestä vuodelta 2021 mukaan lähes kaikissa lohikannoissa mereltä palaava lohimäärä oli niin pieni, että se alitti jo tuossa vaiheessa kestävästä poikastuotantoa kuvaavan hoitotavoitteen, eikä kalastettavaa ylijäämää ollut lainkaan. Mereltä palaava lohimäärä pieneni vuoteen 2020 verrattuna.

Vuosille 2021, 2022 ja 2023 asetetut lohienkalastuskiellot ovat kasvattaneet kudulle selviytyvien emolohien määrää. Vuoden 2022 tulosten perusteella tilanteen heikkeneminen näyttää pääosin pysähtyneen, mutta emolohien määrää suhteessa lohentuotantoalueisiin kuvaavat hoitotavoitteet eivät edelleenkään täyty. Kalastuskieltojen ansiosta kasvaneiden emokantojen vaikutus jokeen palaaviin lohimääriin näkyy joessa vasta viiveellä, kun syntyneet lohienpoikaset palaavat takaisin jokeen kutemaan n. 7 vuoden päästä emolohien nousuvuodesta.

Lohienkalastuksen ollessa kiellettyä Tenolla voi kalastaa muita kalalajeja, mikä on otettu huomioon kalastusmääräyksissä.

Tilanne edellyttää edelleen lohikantojen elvyttämistä. Tilanteessa, jossa lohikantojen tila on näin heikko, on erittäin tärkeää vähentää lohien kuolleisuutta.

Ilmastonmuutoksella on todennäköisesti merkitystä lohikantojen heikkenemiselle. Tilanteessa kalastuskuolevuuden vähentäminen, eli lohenkalastuksen rajoittaminen tai sen kieltäminen kokonaan, on ainoa nopea keino, jonka avulla voimme ihmisinä tehokkaasti vaikuttaa tilanteeseen. Petokalojen pyynnillä voidaan pyrkiä vaikuttamaan samaan suuntaan, mutta tämä on huomattavasti vaikeampaa ja aiheuttaa todennäköisesti samalla myös lohen sivusaaliskuolleisuutta. Nykytilanteessa ei voida toimia ennalta varautumisen periaatteen vastaisesti niin, että Tenon lohikantojen pitkäaikaisseurannoissa todettu selvä heikkenemiskehitys jatkuu. Allekirjoitettava kalastussääntö on laadittu siten, että se ottaa huomioon lohikantojen heikon tilan.

Kalastussääntöneuvottelujen käynnistyminen ja neuvottelujen tavoitteet

Kalastussääntöneuvottelut käynnistyivät vuoden 2020 kesällä Norjan aloitteesta. Valtioneuvoston yleisistunto asetti 20.5.2020 valtuuskunnan neuvottelemaan Norjan kanssa kalastussäännön uudistamisesta. Valtuuskuntaan nimitettiin puheenjohtaja ja jäsenet maa- ja metsätalousministeriöstä (2 kpl), oikeusministeriöstä ja ulkoministeriöstä siten, että ulkoministeriön edustaja toimi valtuuskunnan varajäsenenä, Lapin elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksesta, Tenon kalatalousalueelta (3 kpl) sekä Saamelaiskäräjiltä. Maa- ja metsätalousministeriö oikeutettiin nimeämään valtuuskunnalle asiantuntijoita. Ministeriö nimesi pysyvän asiantuntijan Saamelaismatkailu- ja yrittäjät ry:ltä. Tenon kiinteistönomistajat ry:tä pyydettiin myös esittämään pysyvää asiantuntijaa, mutta yhdistys ei esittänyt henkilöitä tätä varten. Suomen ja Norjan valtuuskuntien väliset neuvottelut keskeytyivät vuonna 2021. Keskeytymisen syynä olivat havainnot lohikantojen tilan heikentymisestä. Heikentymiskehityksen syiden selvittämistä varten vuoden 2017 kalastussäännön voimassaoloa jatkettiin kahdella vuodella. Suomen ja Norjan väliseltä Tenon lohikantojen tutkimusryhmältä hankittiin lisätietoa lohikantojen tilasta ja niiden heikkenemisen vaikutuksista uuden kalastussäännön lähtökohtaan. Neuvotteluita jatkettiin loppuvuodesta 2021, jolloin lohikantojen elvyttämisen edellytykset nousivat keskeisimmäksi kysymykseksi uudessa kalastussäännössä.

Neuvottelujen yleisenä tavoitteena oli kalastussäännön uudistaminen siten, että Tenon sopimuksen ensisijainen tavoite lohikantojen tilan elpymisestä ei vaarannu. Neuvotteluissa pyrittiin siihen, että sääntöön tehtävillä muutoksilla ei heikennettäisi kalastajaryhmien asemaa. Etenkin lasten ja muualla asuvien kalastusoikeuden omistajien osalta kalastamaan pääsymahdollisuuksia pyrittiin parantamaan sekä edistämään lohenkalastuskulttuuriin Tenojoessa liittyvien saamelaisten oikeuksien toteutumista Suomen lainsäädännön vaatimukset huomioon ottaen. Kalastusoikeuksien käytössä on pitänyt sovittaa yhteen eri tyyppisiä perusoikeuksia, kuten vastuu ympäristöstä, omistusoikeus ja saamelaisten oikeus omaan kulttuuriin sekä osaltaan myös naapurimaa Norjan kalastusoikeuskäytäntö. Tenolla käytössä olevat kalastajaryhmät ovat muodostuneet tätä taustaa vasten. Tenojoen kalastuksen sääntelyssä on kyse myös lohikantojen suojelutavoitteen ja eri kalastajaryhmien kalastusoikeuksien yhteensovittamisesta.

Kalastussäännössä on käytössä perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristövastuusäännöksen tukema lohikantojen suojelutavoite voidaan nähdä sellaisena hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena syynä, joka oikeuttaa asettamaan Tenojokilaaksoissa asuvat kalastusoikeuden haltijat eri asemaan seisovien pyydysten

käytön osalta kuin muualla Suomessa asuvat. Lisäksi perustuslakivaliokunta on aiemmissa lausunnoissaan (PeVL 7/1978 vp, PeVL 5/1981 vp ja PeVL 30/1993 vp) katsonut että maaomaisuutta vailla olevilla, luontaiselinkeinoista huomattavan osan toimeentulostaan saavilla, lähinnä saamelaisväestöön kuuluvilla kuntalaisilla on perinteinen, vähintään nautintaperusteisiin oikeuksiin rinnastettava oikeus kalastukseen, joka sekä ammattikalastuksen että kotitarvekalastuksen luonteisena nauttii hallitusmuodossa turvattua omaisuudensuojaa. Valtaosa näistä asukkaista kuuluu saamelaisväestöön. Valiokunnan käsityksen mukaan tällaisten maata omistamattomien asukkaiden kalastusoikeus on voimassa omaisuudensuojaa nauttivana myös Tenojoen kalastuspiirissä. Seisovien pyydysten käyttöön oikeuttavia yleisiä paikkakuntalaislupia (omistajalupa) lunastettiin n. 200 kpl vuosina 2022 ja 2023, kun taas paikkakuntalaisuuteen perustuvaa paikkakuntalaisen vapakalastuslupaa on käytetty hyvin vähän viime vuosina, niitä lunastettiin 3 kpl kumpanakin vuonna. Tenonjokilaaksojen ulkopuolella asuvien kalastusoikeuden omistajien asemaa on vahvistettu siten, että he pääsevät kalastamaan lohta olosuhteiden parantuessa ennen matkailukalastajia kalastussäännön 5 §:n 3) kohdan mukaisesti ja saavat käyttää kyttyrälohen kohdennetussa kalastuksessa vapaa ja viehettä perhokalastusvälineiden sijaan ja edelleen tälle kalastajaryhmälle voidaan varata enintään kolmasosa kaiken tyyppisistä matkailukalastusluvista.

Suomen ja Norjan valtuuskunnat kävivät 14 yhteistä neuvottelua. Maiden valtuuskuntien viimeinen neuvottelu käytiin 16.-17.3.2023 Helsingissä, jossa ei kuitenkaan päästy kaikista yksityiskohdista yhteisymmärrykseen. Hyväksyttävä ratkaisu saavutettiin valtuuskuntien puheenjohtajiston kesken kesäkuussa 2023. Sopimusteksti parafoitiin 29.6.2023.

Saavutetulla neuvottelutuloksella turvataan lohikantojen tilan elpyminen nykyisestä tilasta, missä lohenkalastus ei ole ollut sallittua. Muutetun kalastussäännön määräykset rajoittavat perustuslain 15 §:n mukaista omaisuuden suojaa nauttivan kalastusoikeuden käyttöä, perustuslain 17 §:ssä säädettyä saamelaiskulttuurin suojaa sekä perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinovapautta. Kalastussäännön määräyksillä on lisäksi liityntä yhdenvertaisuutta koskevaan perustuslain 6 §:ään sekä vastuuta ympäristöstä koskevaan 20 §:ään. Näin ollen kalastussäännön määräysten on katsottava kuuluvan pääosin lainsäädännön alaan ja niiden hyväksymisen edellyttävän perustuslain 94 §:n mukaan eduskunnan hyväksymistä.

Lausuntopalaute

Neuvoteltu kalastussääntö lähetettiin lausunnoille 30.6.2023. Lausuntoja saatiin yhteensä 24 kappaletta. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, ulkoministeriö, ympäristöministeriö, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus, Rajavartiolaitos, Metsähallitus, Saamelaiskäräjät, Nuorgamin osakaskunta, Vetsikon osakaskunta, Utsjoen kirkonkylän osakaskunta, Outakosken osakaskunta, Tenonlaakson yrittäjät ry, Suomen vapaa-ajankalastajien keskusjärjestö, Tenon kiinteistönomistajat ry, Kalatalouden keskusliitto, Lapin kalatalouskeskus, Utsjoen kunta, Kiinteistö Oy Utsjoen Seitatormä, Saamelaisneuvosto, Vesialueomistajain liitto VEALO ry, Tenon Tunturituvat Ky, sekä kaksi yksityishenkilöä.

Kalastussäännön allekirjoittamista puolsivat ympäristöministeriö, ulkoministeriö, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus sekä Luonnonvarakeskus. Kalastussäännön allekirjoittamista puoltavat tahot näkivät kalastuksen sääntelyn luonnoksessa esitetyillä tavoilla olevan tärkeää lohikantojen suojelemiseksi ja niiden tilan saattamiseksi kestäväälle tasolle, mahdollistaen aiempaa paremmin lohikantojen tilaan sopeutetun kantojen hoidon.

Oikeusministeriö on lausunnossaan todennut, että toimivaltaisen viranomaisen että sille osoitettujen toimivaltuuksien perusteiden tulisi ilmetä samasta lain tasoisesta säädöksestä, mutta pitää kuitenkin kalastussäännön rajatussa asiayhteydessä perusteltuna käytettyä sääntelytapaa, kun kalastussääntö koskee samanaikaisesti kahden eri valtion viranomaisia (vrt. PeVL 5/2017 vp). Oikeusministeriö on muistuttanut, että viranomaistoimivalta tulee kuitenkin joka tapauksessa säännökohtaisesti perustella riittävällä tavalla.

Oikeusministeriö toteaa myös, että oikeusministeriön edustaja on antanut valmistelun yhteydessä eriävän mielipiteen, jossa esitettyjä seikkoja ministeriö on pitänyt edelleen perusteltuina ja huomioon otettavina. Eriävässä mielipiteessä on katsottu, että kalastussääntöluonnoksessa ei ole riittävästi huomioitu alkuperäiskansa saamelaiden perus- ja ihmisoikeuksia ja niihin liittyviä perustuslakivaliokunnan kannanottoja. Eriävän mielipiteen mukaan määräyksessä rajajokiosuuden kalastajaryhmistä tulisi huomioida kaikki ne ryhmät, joilla on perusoikeuksiin kytkeytyviä oikeuksia ja muodostaa saamelaisuuteen perustuva uusi kalastajaryhmä. Saamelaiden oikeuksien tunnistaminen kalastussäännössä olisi ollut myös itsessään tärkeää, vaikka mahdollisuuksia kalastaa lohta Tenojoen vesistöissä ei tällä hetkellä juuri ole.

Oikeusministeriön eriävässä mielipiteessä katsottiin myös, että lohenkalastuksen sääntelyä koskevassa 5 §:ssä ollut syytä sallia lähtökohtaisesti hyvin vähäinen kalastus. Siinä on katsottu, että kalastussääntöluonnoksessa ehdotettuja hyvin vahvoja perusoikeuksien rajoituksia olisi asianmukaista tehdä ainoastaan siinä tilanteessa, että perusoikeuksia vähemmän rajoittavia vaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi (lohikantojen suojeleminen ja elpyminen) ei olisi mahdollista toteuttaa. Lisäksi lausunnossa on kiinnitetty huomiota sen arviointiin, ovatko ehdotetut kalastusrajoitukset välttämättömiä ja tehokkaita sinänsä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi sekä laajuudeltaan oikeassa suhteessa perusoikeuksien suojaamaan oikeushyvään ja rajoituksen taustalla olevaan yhteiskunnallisen intressin painoarvoon. Jos lohikantojen tilanne sallii hyvin vähäisen kalastuksen, lohenkalastusta ei tulisi lähtökohtaisesti kieltää kokonaan.

Kalastussäännön allekirjoittamista vastustivat osakaskunnat (Nuorgamin osakaskunta, Vetsikon osakaskunta, Utsjoen kirkonkylän osakaskunta, Outakosken osakaskunta), Saamelaiskäräjät, Tenonlaakson yrittäjät ry, Tenon kiinteistönomistajat ry, Kalatalouden keskusliitto, Lapin kalatalouskeskus, Saamelaisneuvosto, Utsjoen kunta sekä Vesialueomistajain liitto VEALO ry. Kalastussäännön allekirjoittamista vastustavien lausunnoissa katsottiin kalastussääntöluonnoksen rajoittavan perustuslain vastaisesti omaisuudensuojaa sekä saamelaiskulttuurin suojaa tai toisaalta rajoittavan liikaa kalastusoikeuden omistajien oikeuksia. Lisäksi kalastussääntöluonnos katsottiin liian rajoittavaksi mm. kyttyrälohen kalastusmahdollisuuksien osalta.

Lausuntopalautteen perusteella kalastussääntöluonnokseen esitetyistä muutoksista neuvoteltiin Norjan kanssa, minkä pohjalta luonnokseen tehtiin muun muassa seuraavia muutoksia: Lohenkalastuksen sallimista koskevaa kriteeriä tarkennettiin siten, että yksikin kriteerit täyttävä viikko riittää lohenkalastuksen avaamiseen, kalastuslupaluokkia koskevassa 7 §:ssä lasten ikärajan määrittelyn muutettiin kansallisesti määrättäväksi, mikä mahdollistaa ikärajan asettamisen 18 vuoteen Suomessa. Lisäksi kyttyrälohen kalastukseen liittyvän palautteen pohjalta kytkettiin kyttyrälohen pyynti selkeämmin osaksi muiden kalalajien pyyntiä lisäämällä kalastussäännön 10 §:ään mahdollisuus kyttyrälohen pyyntiin ilman verkkoja vapavälineillä. Muutokseen liittyen 35 §:ään tehtiin lisäyksiä kalastuksen ohjaamisesta. 35 §:n muotoilua muutettiin myös laajojen kyttyrälohen pyyntihankkeiden osalta. Teknisempinä muutoksina lisättiin alku- ja loppumääräykset selventämään muutetun kalastussäännön voimaantuloa ja voimassaoloa, tarkennettiin ja yhtenäistettiin sanamuotoja, kirjoitettiin termejä auki useissa pykälissä pelkkien pykäläviittausten sijasta.

Saamelaiskäräjien kanssa on käyty useassa otteessa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisia neuvotteluja Tenon kalastussäännön uudistamiseen liittyen, viimeisimmät ovat olleet 12.5, 12.6, 14.6, 22.6 ja 1.12.2023.

Kalastussäännön sisältämät kalastuksen sääntelytoimet on suunniteltu kantojen vahvistumisen kannalta tehokkaiksi. Määräyksiä neuvoteltaessa on otettu huomioon Suomen ja Norjan yhteisen lohikantojen seuranta- ja tutkimusryhmän tuottamat tiedot Tenon lohikantojen tilan arvioinnista. Lohikantojen heikon tilanteen takia lohen kalastusta esitetään säädeltäväksi portaittain, lohikantojen elpymisen ja eri lohikantojen Tenojoen pääuoman vaellusajankohtien mukaan. Kalastussääntö sisältää kriteerit siitä, miten lohenkalastusta avataan lohikantojen elpyessä. Esityksessä on pyritty huomioimaan mahdollisimman hyvin eri kalastajaryhmien kalastusoikeudet nykytilanteessa. Kalastussääntö sisältää joustoja, joita voidaan käyttää lohikannan elpyessä.

Jos sopimusta kalastussäännön muuttamisesta ei hyväksytä, on edessä todennäköisesti tilanne, jossa Tenojoen kalastusta säädellään molemmissa maissa omilla, kansallisilla säädöksillä. Sen vaikutuksia kalakantoihin, kalastuksen järjestämiseen ja kalastusmahdollisuuksiin ei kaikilta osin osata ennustaa, sillä joen alaosa sekä merialue ovat kokonaan Norjan hallinnassa.

Suomessa lähtökohdaksi Tenolla tulisi kalastuslakiin perustuva kalastuksen järjestäminen. Voimassa olevan kalastuslain 52 § edellyttää, että valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön on osaltaan huolehdittava kalavarojen kestävästä käytöstä ja hoidon toteuttamisesta luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Tenon lohikantojen tila on useissa tutkimuksissa todettu niin heikoksi, että lohenkalastus olisi joka tapauksessa kiellettävä tai sitä olisi rajoitettava erittäin voimakkaasti, vaikka kalastussäännön muuttamista ei hyväksyttäisi.

Lisäksi kalastuslain 46 §:ssä säädetään kielletyistä kalastustavoista, pyyntimenetelmistä ja kalastusvälineistä. Pykälän 8 kohdan mukaan on kiellettyä käyttää kalastuksessa verkkoa, joka ajelehtii virtausten mukana tai alukseen kiinnitettynä. Saamelaiseen perinteiseen kalastuskulttuuriin kuuluva ajoverkkokalastus eli perinteinen kulkuttaminen olisi näin ollen kielletty pyyntitapa

myös Tenolla. Kalastuksen säätelytoimenpiteiden kohdistaminen eri lailla Tenojoen jokilaaksossa vakinaisesti ja sen ulkopuolella asuville oikeudenomistajille ei olisi mahdollista nykyisen kalastuslain nojalla. Kansallisessa säätelyssä kalastusmahdollisuudet laajenisivat, koska valtiosopimuksen perustuva kiinteistökohtainen pyydysmäärärajoitus sekä asuinpaikkaan sidottu perinnepyydysten käyttöoikeusrajoitus poistuisivat. Pyyntirajoituksia säädettäessä olisi otettava huomioon kalastuskuolleisuuden vähentäminen lohikantojen elpymiseksi siten, että vaikutukset kalastuskuolleisuuteen olisivat samalla tasolla kuin kalastussääntöä varten neuvotellussa ratkaisussa. Ilman kalastussääntöä kalastus Norjan puolella ei olisi sallittua. Tämä vaikeuttaisi venekalastusta. Jos kansalliset ratkaisut osoittautuisivat Euroopan unionin yhteisen kalastuspolitiikan vastaisiksi esimerkiksi siten, että Suomessa toteutetut lohikantojen suojelu- ja elvytystoimet eivät olisi riittäviä Pohjois-Atlantin lohensuojelujärjestö NASCO:n hyväksyntään lohikantojen suojelun suuntaviivoihin nähden, saattaisi EU ryhtyä jaetun toimivallan nojalla asiassa toimenpiteisiin.

Lausuntopalautteen ja kielentarkastuksen perusteella tehtyjen muutosten johdosta sopimusteksti parafoitiin uudestaan 20.12.2023. Lausuntokierroksella ja sen jälkeen saatua palautetta hyödynnetään hallituksen esitystä viimeisteltäessä. Kalastussääntö on tarkoitus allekirjoittaa Oslossa 22. päivänä joulukuuta 2023 ja sen on tarkoitus tulla voimaan ennen vuoden 2024 kalastuskauden alkua eli viimeistään 1.5.2024.

Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Eduskunta hyväksyy perustuslain 94 §:n mukaan sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Kalastussäännössä on useita kohtia, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, joista keskeisimpiä ovat seuraavat:

Kalastussäännön 3 §:n rajajokiosuudella sopimuksen edellyttämän kalastusluvan ostamiseen oikeutettujen tahojen määrittely, 5 §:n lohenkalastuksen säätely sekä 7 §:ssä määritelty eri kalastuslupien oikeuttama toiminta sekä luvan ostamiseen oikeutetut tahot. Näillä kalastussäännön 3, 5 ja 7 §:n määräyksillä on vaikutusta siihen, minkälaisia kalastusrajoituksia kalastajaan sovelletaan. Määräykset liittyvät perustuslain 15 §:n omaisuudensuojaan sekä 17 §:n 3 momentin saamelaisten oikeuteen ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan. Määräykset liittyvät myös yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin.

Kalastussäännön 4 luvun 9–12 §:t sisältävät määräykset sallituista pyyntivälineistä, kalastuslupien ehdoista ja kielletyistä kalastustavoista. Määräykset koskevat perustuslaissa turvattujen oikeuksien käyttämistä ja kuuluvat siten lainsäädännön alaan. Matkailukalastuslupia koskevat kalastussäännön määräykset koskevat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia.

Kalastussäännön 5 luku (13–23 §) sisältää määräykset kalastuskausista, rauhoitusajoista, kalastuskausista, kielletyistä vapakalastusalueista, verkkokalastuskieltoalueista, kudottujen pyydysten määrällisestä rajoituksesta ja veneen käytöstä. Määräykset rajoittavat osaksi kalastusoikeutta, joka kuuluu

perustuslain omaisuudensuojan piiriin jokamiehenoikeuksiin rinnastettavaa yleiskalastusoikeutta lukuun ottamatta.

Kalastussäännön 39 ja 40 §:ssä määrätään osapuolten toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuudesta määrittää tiettyjä aluerajauksia ja kalastuspaikkoja sekä myöntää poikkeuslupia kalastussäännön määräyksistä. Nämä määräykset liittyvät julkisen vallan käyttöön, jonka tulee perustua lakiin.

Edellä olevan perusteella esitetään, että tasavallan presidentti valtuuttaisi suurlähettiläs Teemu Tannerin ja hänen estyneenä ollessaan neuvonantaja Reetta Erlienin allekirjoittamaan Suomen ja Norjan välillä tehdyn Tenojoen vesistön kalastussäännön.